

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Формування інвестиційної привабливості туристичної галузі в умовах економічної трансформації

Олександр О. Носирєв ¹*

¹ Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (Україна).
Доцент кафедри туризму і готельно-ресторанного бізнесу, к. геогр. н., доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: oleksandr.nosyriev@khp.edu.ua

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.6.11](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.6.11)

Авторське право
© 2025 автора

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

Статтю присвячено дослідженню процесу формування інвестиційної привабливості туристичної галузі в умовах економічної трансформації. Метою роботи є виявлення основних напрямів підвищення інвестиційної активності у туристичному секторі, що забезпечують його сталий розвиток, модернізацію та інноваційний поступ. В основі дослідження лежить комплексний підхід, який поєднує аналіз теоретичних концепцій, регіональний аналіз особливостей розвитку внутрішнього туризму та оцінку чинників, що впливають на інвестиційну привабливість. Акцентується увага на необхідності інтегрованого підходу до управління інвестиційним процесом й створенні стабільного інвестиційного клімату. Результати дослідження свідчать, що для ефективного залучення інвестицій необхідно інтегрувати інноваційні технології, цифровізацію сервісів та екологічні стандарти, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності галузі. Представлено послідовність кроків залучення інвестицій у туристичну галузь, що базується на виявленні сильних сторін регіонів, аналізі ресурсної бази та формуванні загального бачення розвитку галузі. Зазначається, що створення прозорих умов для інвесторів, впровадження пільгових механізмів фінансування, а також активна презентація туристичного потенціалу за кордоном є ключовими факторами підвищення інвестиційної привабливості. Підкреслено, що послідовне впровадження комплексних заходів у поєднанні з активною міжнародною комунікацією створює умови для збільшення інвестиційних потоків, що, своєю чергою, сприяє модернізації інфраструктури, розвитку регіонів й посиленню соціально-економічного потенціалу країни. Дослідження окреслює перспективи формування високотехнологічної, інноваційно орієнтованої та соціально відповідальної туристичної галузі, яка відіграватиме важливу роль у постконфліктному відновленні та розвитку національної економіки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

туризм, інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал, туристична галузь, інвестиційний клімат, економічна трансформація, регіональний розвиток, залучення інвестицій, внутрішній туризм.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Formation of Investment Attractiveness of the Tourism Industry in Conditions of Economic Transformation

Oleksandr Nosyriev 1*

¹ National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (Ukraine). Associate Professor at the Department of Tourism and Hotel and Hospitality Business, PhD in Geographical Sciences, Associate Professor.

* Corresponding Author, e-mail: oleksandr.nosyriev@khpi.edu.ua

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.6.11](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.6.11)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article is devoted to the study of the process of forming the investment attractiveness of the tourism industry in the conditions of economic transformation. The aim of the work is to identify the main directions of increasing investment activity in the tourism sector, ensuring its sustainable development, modernization and innovative progress. The study is based on a comprehensive approach that combines the analysis of theoretical concepts, regional analysis of the features of the development of domestic tourism and assessment of factors affecting investment attractiveness. The emphasis is on the need for an integrated approach to managing the investment process and creating a stable investment climate. The results of the study show that for effective investment attraction it is necessary to integrate innovative technologies, digitalization of services and environmental standards that contribute to increasing the competitiveness of the industry. The sequence of steps for attracting investment in the tourism industry is presented, which is based on identifying the strengths of the regions, analyzing the resource base and forming a general vision of the development of the industry. It is noted that the creation of transparent conditions for investors, the introduction of preferential financing mechanisms, as well as the active presentation of tourism potential abroad are key factors in increasing investment attractiveness. It is emphasized that the consistent implementation of comprehensive measures in combination with active international communication creates conditions for increasing investment flows, which, in turn, contributes to the modernization of infrastructure, the development of regions and the strengthening of the socio-economic potential of the country. The study outlines the prospects for the formation of a high-tech, innovation-oriented and socially responsible tourism industry, which will play an important role in post-conflict recovery and development of the national economy.

KEYWORDS

tourism, investment attractiveness, investment potential, tourism industry, investment climate, economic transformation, regional development, investment attraction, domestic tourism.

1. Вступ

Туристична галузь відіграє ключову роль у соціально-економічному розвитку регіонів, виступаючи потужним фактором формування робочих місць, стимулювання інфраструктурних проєктів та підвищення загального рівня життя населення. У сучасних умовах економічної трансформації, посиленої глобальними викликами та внутрішніми структурними змінами, підвищення інвестиційної привабливості туристичного сектору набуває особливої актуальності. Ефективне залучення капіталу стає не лише запорукою відновлення галузі, але й фактором її модернізації, інноваційного розвитку та диверсифікації пропозицій. Тому актуальною є потреба у розробці концептуальних підходів до формування інвестиційної привабливості туристичної галузі з урахуванням сучасних викликів і можливостей, а також активізація інвестиційної діяльності через аналіз регіонального потенціалу і внутрішніх резервів туристичного сектору.

В останні роки туристична галузь України зазнала суттєвої трансформації, тимчасово переорієнтувавшись із задоволення рекреаційних потреб на виконання гуманітарних функцій. Натомість традиційних напрямів діяльності, таких як організація відпочинку, міжнародний туризм чи готельний сервіс, індустрія забезпечує прихисток для внутрішньо переміщених осіб, підтримує реабілітаційні ініціативи для дітей й долучається до евакуаційних заходів у постраждалих регіонах. Втрата прибутків у більшості компаній (до 50 %) та мобілізація значної частини персоналу (близько 40 %) не зупинили галузь: вона зберігає функціональність та активно адаптується до нових умов [15].

Інвестування сфери туризму є важливою умовою розвитку туристичних ринків, розширення їх можливостей і масштабів, поліпшенні якості послуг, що надаються. Постійне зростання інвестиційної привабливості цієї галузі формує її перспективність розвитку та прибутковість [2]. При цьому туристична галузь характеризується тим, що навіть порівняно невеликі інвестиції можуть забезпечити вагому економічну віддачу та прибутковість для інвесторів. Також інвестиції в туризм характеризуються наявністю «мультиплікативного ефекту» від туристичної діяльності, що передбачає збільшення сумарного ефекту від вкладання інвестицій на регіон.

2. Огляд літературних джерел

Проблематика інвестиційної привабливості туристичної галузі, зокрема теоретичні підходи та фактори її формування, окреслюється у працях низки авторів, які досліджують вплив різноманітних чинників на туристичну сферу України. Так, К. Г. Малютою [14] досліджено та проаналізовано основні фактори, що впливають на формування інвестиційної привабливості туристичної сфери України, проведено їх ранжування, виділено позитивні та негативні фактори впливу на формування інвестиційного клімату економіки та туристичної сфери України, досліджено ресурси, які входять до позитивних факторів, що мають вплив на інвестування [14]. Дослідниця Л. Кондрацька наголошує на необхідності адаптації інвестиційної привабливості індустрії туризму до сучасних економічних умов [10]. Колектив науковців [5] розглядає теоретико-методичні засади оцінки інвестиційного потенціалу підприємств туристичної галузі [5]. Аналогічно, методичний підхід до комплексної оцінки розвитку інвестиційного потенціалу туристичної індустрії пропонує науковець С. М. Цвілий [23].

Аспект регіонального розвитку й формування інвестиційної привабливості у зв'язку з особливостями розвитку туризму висвітлюється у роботах В. Ф. Кифяка [12], який розглядає розвиток рекреації й туризму як один із чинників формування інвестиційної привабливості регіону. Роль інвестиційної привабливості регіону в динамічному розвитку туристичної галузі підкреслює Г. О. Фесенко [7]. Аналогічний регіональний аспект розглядають автори [9], які досліджують можливості підвищення інвестиційної привабливості регіонального туристичного потенціалу за допомогою спеціалізованого туризму.

Дослідницею В. Любченко [13] здійснено аналіз ролі туризму у світі, особливостей сталого туризму та його принципів, закордонного досвіду впровадження принципів сталого туризму, проблем та тенденцій щодо розвитку сталого туризму в Україні. Сучасний стан інвестиційного розвитку туризму в Україні, а також механізми залучення інвестицій висвітлюються у працях

колективу авторів [16], які аналізують проблеми та перспективи інвестицій у туристичну сферу України. Можливості державно-приватного партнерства як важливого інструменту інвестиційного розвитку розглядає В. В. Руденко [19]. Стратегічні пріоритети розвитку туристичної галузі, необхідні для підвищення інвестиційної привабливості, окреслює К. Г. Бриль [6].

Питання ризиків інвестиційної діяльності та управління інвестиціями в туризмі знаходить своє відображення у дослідженнях авторського колективу [22], які аналізують особливості ризиків у сфері туризму й готельно-ресторанному бізнесі. Оцінку інвестиційної привабливості туристичної сфери за допомогою статистичних і математичних методів пропонують В. Н. Шинкаренко та Н. В. Шинкаренко [21]. Проблеми залучення іноземних інвестицій та підвищення економічного потенціалу підприємств туристичної галузі розглядають О. І. Піляк та О. А. Джусов [17], а динаміку інвестицій у сферу туризму в Україні аналізує Б. Ф. Байда [3].

Інноваційні та системні підходи до розвитку інвестиційного потенціалу туристичної сфери висвітлює С. М. Філюк [8], пропонуючи комплекс заходів для відновлення туристично-рекреаційного потенціалу країни. Механізм інтегрованої генерації інвестиційного потенціалу у європейському просторі пропонує С. М. Цвілий [24].

Аналіз теоретичних підходів та дефініцій у сфері інвестиційної привабливості представлений у роботах К. Антонюка, який розглядає зміст і характеристики підходів до визначення інвестиційної привабливості туризму, а також аналізує дефініцію поняття «форсайт інвестиційної привабливості» [1; 2]. Проблематика публічного управління розвитком туристичної галузі в умовах трансформації національної економіки висвітлюється у дослідженні Л. Потравки та І. Пічури [18], що є важливим аспектом формування сприятливого інвестиційного клімату.

Тобто, вищенаведені дослідження науковців і практиків засвідчують посилений інтерес до проблематики інвестиційної привабливості туристичної галузі, що пояснюється її мультиплікативним ефектом на суміжні сектори економіки, здатністю стимулювати зайнятість, розвиток інфраструктури та регіональні ініціативи. Враховуючи стратегічне значення туризму в умовах трансформації національної економіки, необхідність його майбутнього відновлення та залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій, актуальним є поглиблене дослідження ефективних механізмів фінансування, стимулювання інвестиційної активності й формування сприятливого середовища для інвесторів у туристичній сфері.

3. Постановка завдання

Метою дослідження є визначення особливостей інвестиційної привабливості туристичної галузі України в сучасних умовах та розробка концептуальних підходів до підвищення ефективності залучення інвестиційних ресурсів та активізації інвестиційної діяльності з урахуванням регіонального потенціалу й специфіки розвитку внутрішнього туризму. Відповідно до мети, поставлено наступні завдання дослідження: визначити основні напрями та механізми підвищення інвестиційної привабливості туристичної галузі через аналіз теоретичних підходів і практичних рекомендацій провідних дослідників, проаналізувати сучасний стан туристичної галузі України, розробити послідовність кроків залучення інвестицій у туристичну галузь України та запропонувати заходи зі створення сприятливого інвестиційного клімату й підтримки сталого розвитку туристичного сектору в умовах трансформації національної економіки.

4. Методи та матеріали

У дослідженні застосовано комплексний методологічний підхід, який базується на системному підході й містить методи аналізу та синтезу для вивчення особливостей інвестиційної привабливості туристичної галузі. Особливу увагу приділено регіональному аналізу з метою врахування специфіки розвитку туризму в різних регіонах України, що надало змогу окреслити сучасний стан галузі й визначити ефективні механізми залучення інвестицій. Також застосовано методику критичного аналізу наукових джерел, що дозволило виявити основні підходи до формування інвестиційної привабливості туристичної галузі. Такий

комплексний підхід із застосуванням методики систематизації став базою для вдосконалення концептуальних підходів у проблематиці активізації інвестиційного потенціалу туристичної сфери держави. Вищенаведені методи дозволяють оцінити потенціал туристичної сфери та окреслити ефективні шляхи її сталого розвитку в умовах трансформації національної економіки.

5. Результати та обговорення

Стале зростання туристичного потоку призводить до навантаження на екосистеми та культурні об'єкти, вимагаючи збалансованого підходу до розвитку галузі. Також важливим аспектом є інвестиційна привабливість туристичної галузі. Задля привернення якісних інвесторів необхідно гарантувати захист їхніх інвестицій за допомогою відповідного законодавства. Крім того, надаючи пільгові умови для інвестування у туристичну галузь на певний термін, наприклад, до 10 років, можна стимулювати відновлення цієї сфери. Також Україна стикається з викликом впровадження нових стандартів у сфері логістики та туристичних об'єктів, що означає необхідність вдосконалення інфраструктури для туристичних потреб, починаючи від доріг та транспортних маршрутів до розвитку місцевих аеропортів та залізничних мереж. Удосконалення цієї інфраструктури містить розробку ефективних та зручних маршрутів для туристів, а також забезпечення достатньої кількості транспортних засобів для комфортного переміщення.

Як зазначає В. Ф. Кифяк [12], «інвестиційна привабливість туристичного регіону – це сукупність факторів, що визначають надходження інвестицій у туристичну галузь регіону, включаючи й людський капітал. Рекреація і туризм, як один з основних чинників формування інвестиційної привабливості регіону, визначається туристичним потенціалом та інвестиційним ризиком. Інвестиційна привабливість регіону формується з багатьох чинників впливу, зокрема, політична й економічна стабільність, вигідне геополітичне та географічне розміщення регіону, розвинута транспортна інфраструктура, диверсифікована економіка, розвинутий малий і середній бізнес, високий потенціал сільськогосподарських земель і переробних підприємств, багаті природні ресурси, наявність унікальних рекреаційних ресурсів і визначних пам'яток історії, культури, архітектури, що забезпечують розвиток практично всіх видів туризму й оздоровлення, нормативно-правова та кадрова забезпеченість функціонування бізнесових структур та ін. При цьому для інвесторів головними є рекреаційно-туристичний потенціал регіону, рівень споживання рекреаційних і туристичних послуг, рівень трудового забезпечення, політичний і законодавчий ризик. Тобто інвесторів цікавить, в першу чергу, можливість використання рекреаційно-туристичних ресурсів, розширення надання (продажі) туристичних послуг і товарів і якість праці місцевого населення» [12].

Автори [5] також звертають увагу на те, що «попри значний потенціал туристичної галузі, існує ряд проблем, пов'язаних із недостатньою розвиненістю методів і підходів до оцінювання її інвестиційного потенціалу. Це зумовлює низьку ефективність залучення інвестицій, що обмежує можливості галузі для подальшого розвитку та посилення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Складність полягає в тому, що існуючі підходи до оцінювання інвестиційного потенціалу туристичної галузі часто є фрагментованими, не враховують специфічних особливостей галузі та не відображають комплексно фактори, які визначають її інвестиційну привабливість. Це призводить до відсутності уніфікованих методик, що обмежує можливість об'єктивного аналізу та порівняння результатів оцінювання. Зокрема, недостатньо враховуються соціально-економічні, екологічні та культурні аспекти, які є ключовими для туристичного сектору» [5].

Успішна інвестиційна стратегія в туристичній сфері вимагає інтеграції цих факторів у національні та регіональні програми розвитку, а також тісної співпраці між державою, бізнесом і громадами. Комплекс факторів впливу на інвестиційну привабливість туристичної сфери, структурований за ключовими блоками, що формують комплексний інвестиційний клімат у галузі туризму, візуалізовано на рис. 1.

Отже, інвестиційний клімат туристичної сфери визначається низкою факторів, які мають стратегічне значення для формування довгострокового потенціалу галузі. Політико-правові умови забезпечують регуляторну передбачуваність і правовий захист інвесторів, що критично важливо для зниження інституційних ризиків та залучення прямих іноземних інвестицій.

Економічні фактори, зокрема рівень макроекономічної стабільності, валютна політика, купівельна спроможність населення та доступність фінансових ресурсів, безпосередньо впливають на інвестиційну рентабельність і загальну привабливість туристичних проєктів. Соціально-демографічні умови формують кадровий потенціал галузі: наявність кваліфікованої робочої сили, підтримка туризму з боку місцевого населення та динаміка міграційних процесів визначають стійкість сектору та можливості його інклюзивного розвитку. У сукупності ці фактори обумовлюють не лише рівень поточної інвестиційної активності, але й стратегічну здатність галузі до зростання в умовах посткризового відновлення.

Рис. 1. Комплекс факторів впливу на інвестиційну привабливість туристичної сфери
Джерело: розроблено автором.

Дослідницею Н. Білецькою [4] запропоновано систему факторів впливу на інвестиційну привабливість туристичної сфери країни, серед яких фактори що відображають загальний стан економіки країни та її соціальну стабільність; показники що визначають ступінь розвитку та

організації туристичних послуг; фактори що включають оцінку фізичної інфраструктури, необхідної для розвитку туризму; забезпеченість туристичними ресурсами; показники що включають загальний обсяг та динаміку інвестицій у туристичну сферу; фактори що визначають законодавчу та нормативну базу, яка регулює туристичну діяльність [4].

Інвестиційна привабливість територій у туристично-рекреаційній сфері формується під впливом як ендогенних (внутрішніх), так й екзогенних (зовнішніх) чинників, які взаємодіють між собою та визначають загальний потенціал для капіталовкладень та інвестицій (рис. 2).

Рис. 2. Ендогенні та екзогенні фактори інвестиційної привабливості туристично-рекреаційної галузі

Джерело: розроблено автором.

До внутрішніх належать елементи економічного середовища, ступінь розвитку матеріальної бази, кадрові ресурси, організаційно-правові умови, а також підтримка галузі з боку держави та місцевих громад. Саме вони створюють базис для формування позитивного бізнес-клімату на конкретних територіях та забезпечують керуваність ризиків для інвестора.

Зовнішні чинники, своєю чергою, зумовлені глобальними процесами й тенденціями, що виходять за межі національного впливу. Йдеться, зокрема, про геополітичну ситуацію, коливання міжнародного попиту на туризм, наявність зовнішнього фінансування, рівень технологічного розвитку та екологічні вимоги. Ці аспекти формують зовнішнє тло, в якому оцінюється конкурентоспроможність території з боку іноземних і транснаціональних інвесторів. Тобто, саме поєднання сприятливого внутрішнього середовища та позитивного зовнішнього контексту створює умови для зростання інвестиційної активності у туристично-рекреаційних зонах, сприяє їх відновленню, модернізації інфраструктури та сталому розвитку.

Науковець С. М. Цвілій [23; 24], розглядаючи проблематику інвестиційного потенціалу туризму, зазначає, що «до основних напрямів підвищення рівня розвитку інвестиційного потенціалу індустрії туризму в державі за участю приватних інвесторів слід віднести туристично-рекреаційну сферу певної території регіону; 20 % якої має бути придатною для ефективного розвитку екологічного і сільського туризму, 5 % – для розбудови гірських

маршрутів і високогірного елітного туризму; 15 % – активно використовуватися для оздоровчого і санаторно-курортного туризму; на території має знаходитися понад 1/4 історико-культурної спадщини країни» [23]. При цьому, «при створенні нових туристичних продуктів, туристичні підкомплекси мають об'єднуватися у нові туристичні маршрути із впровадженням єдиної корпоративної гостинності та об'єднувати туристичні ресурси для гармонізації інтересів приватного, державного сектора економіки. Також важливою функцією туристичних підкомплексів має бути збереження їх історико-культурної спадщини, що повинно відобразитися в структурі їх бюджету та спеціальних регулюючих положеннях, які стимулюють залучення приватних інвестицій до збереження і цільового використання пам'яток історії й культури» [23].

Автори [9] зазначають, що «кожному туристичному регіону необхідно прагнути не тільки зберегти, але й зміцнити свої позиції та репутацію на ринку туризму шляхом розробки інноваційних туристичних проектів та стратегічних планів, які передбачають довгострокові інвестиції у сферу туризму. Для створення сприятливого бізнес-середовища розвитку туризму в регіоні, залучення інвестицій та формування його позитивного іміджу необхідна ефективна регуляторна політика щодо оптимізації діяльності регіональних органів управління туризмом, створення відповідних дорадчих органів, громадських інститутів, туристичних кластерів для реалізації інвестиційних проектів і просування туристичних можливостей дестинацій» [9].

Розглядаючи інвестиційну привабливість туристичної сфери регіонів України, дослідниці [20] зазначають, що «три регіони в Україні, а саме: Львівська, Одеська області та м. Київ є найбільш інвестиційно привабливі в сфері туризму». На думку дослідниць, сьогодні перед сферою вітчизняного туризму постали задачі ефективного і раціонального використання ресурсів, приведення у відповідність рівня розвитку туристичної індустрії і наявного потенціалу. Зокрема, розвиток інфраструктури, підвищення якості обслуговування, розробка якісної реклами і інформації, про туристичні послуги, а також вибудовування повноцінної, адаптованої до Європейських інтеграційних процесів національної політики розвитку туризму [20].

Науковець О. А. Кузьменко [11] доходить висновку, що «привабливою для інвестування є і Західна Україна, зокрема Львівська, Івано-Франківська, Волинська, Закарпатська області, що межують з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією. Західна Україна відрізняється від інших регіонів країни вигідним транспортно-географічним положенням. Збільшення потоку іноземних туристів сприяє розвитку туристично-рекреаційних комплексів України» [11]. Також наявна кореляція інвестицій у розвиток туризму із рівнем активності ділового туризму: «необхідність активізації інвестиційного процесу в галузі туризму зумовлюється також взаємозв'язком розвитку ділового туризму і процесом іноземного інвестування: чим більше іноземців прибуває в Україну з діловими цілями, тим більше країна має можливостей залучити іноземні інвестиції. Проведення в Україні інвестиційних форумів, міжнародних симпозіумів, конференцій, виставок відкриває можливості для збільшення припливу в країну іноземних інвестицій» [11].

Упродовж 2023–2024 років туристичний сектор України демонструє стабільне зростання фінансових показників, попри виклики, спричинені повномасштабною війною. Згідно з даними Державного агентства розвитку туризму, лише за перше півріччя 2024 року підприємства туристичної галузі сплатили до державного бюджету 1,25 млрд грн податкових надходжень, що на 39 % перевищує аналогічний показник 2023 року та майже на чверть – рівень 2021 року. За аналітичними даними YouControl.Market [25], чистий дохід компаній галузі у 2023 році сягнув 16,3 млрд грн, що перевищує довоєнні показники 2021 року на понад 18 %. Позитивна динаміка зберігалася у 2024 році: у першому півріччі зафіксовано 5,8 млрд грн доходу – на 29 % більше, ніж за аналогічний період попереднього року (рис. 3).

Ці тенденції можуть бути зумовлені зростанням внутрішнього туризму, зокрема через обмеження виїзду за кордон для чоловіків та ускладнення міжнародної логістики. Найбільші обсяги доходів традиційно зосереджені в Києві (54 %), Львівській (19,1 %) та Івано-Франківській (майже 15 %) областях. З огляду на такі результати, стратегічно доцільно спрямовувати інвестиційні кошти до регіонів із високим туристичним потенціалом, зокрема до Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей, інвестуючи у розвиток інфраструктури,

готельного бізнесу, рекреаційних об'єктів і логістичних рішень, що сприятиме подальшому зростанню галузі та регіональної економіки.

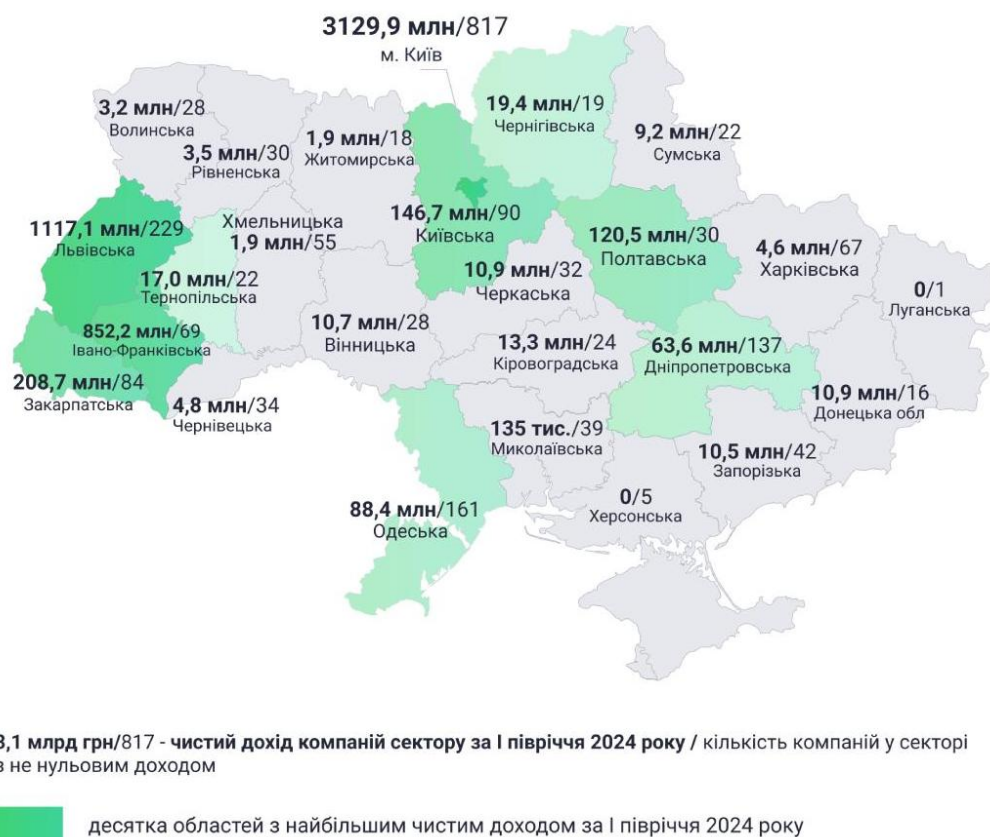

Рис. 3. Згенерований чистий дохід компаній у секторі туризму за I півріччя 2024 р.

Джерело: <https://tinyurl.com/25lvef9g>

У першій половині 2024 року структура провідних суб'єктів туристичного бізнесу в Україні свідчить про концентрацію високодохідних підприємств переважно у столиці, а також у регіонах із розвиненим туристичним потенціалом. До десятки найбільших компаній за обсягом чистого доходу увійшли представники трьох адміністративних одиниць: шість компаній зареєстровано в місті Києві, по дві – в Івано-Франківській та Львівській областях. Серед них домінують підприємства, що здійснюють діяльність у сфері готельного господарства (відповідно до класифікації КВЕД 55.10), тоді як решта функціонує як туристичні оператори (КВЕД 79.12). Така структура свідчить про висхідну роль західних регіонів, насамперед Івано-Франківщини та Львівщини, у формуванні дохідної частини національного туристичного сектору, що створює передумови для посилення інвестиційної активності в інфраструктуру та послуги у цих областях.

Паралельно спостерігається позитивна динаміка розвитку малого підприємництва у галузі: зростає кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців, що свідчить про активізацію бізнес-ініціатив на місцевому рівні. Порівняно з аналогічними періодами попередніх років, відзначається сталий приріст реєстрацій ФОПів, зокрема майже на п'яту частину у 2024 році відносно 2023-го, а також істотне збільшення у 2023 р. порівняно з 2022 р. Така динаміка вказує на висхідний інтерес до туристичного підприємництва, особливо в регіонах із природним, культурним та рекреаційним потенціалом.

Дослідники [21], розглядаючи інвестиційну привабливість туристичної сфери за допомогою моделі Г. Марковича, зазначають, що «найбільш прибутковою з точки зору залучення інвестицій та найменш ризикованою сферою туристичного бізнесу є діяльність туристичних агентств. Відкриття туристичного агентства, особливо за франшизою, не потребує великих грошових витрат і з часом приносить стабільний прибуток підприємцям. Саме цей сегмент туристичного ринку має найкращі перспективи для залучення інвестицій у післявоєнному поновленні туристичної галузі» [21]. Також прибутковим, проте досить з великим ступенем ризику, сегментом туризму є надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність

(прибутковість – 3,68 %, ризикованість – 4,91 %). Ця галузь туристичної індустрії в середньому займає 6,45 % загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств туризму [21].

До 2014 року туристична галузь України демонструвала сталу динаміку зростання, про що свідчить щорічна кількість понад 8 мільйонів розміщень у готелях. Однак наразі ситуація в туристичній галузі суттєво змінила ситуацію. Влітку 2024 р. чотири провідні професійні об'єднання – Асоціація в'їзних туристичних операторів України, Українська асоціація готелів і курортів (UHRA), Всеукраїнська асоціація гідів та Українська ресторанна асоціація – ініціювали загальнонаціональне опитування з метою оцінити стан туристичної галузі в умовах війни. У дослідженні взяли участь 268 респондентів з 23 областей України та Києва, що дозволило отримати репрезентативну інформацію, зокрема щодо туроператорів та закладів розміщення. Згідно з результатами, сектор зазнав значного скорочення: обсяги діяльності зменшилися у 75 % компаній, а 10 % підприємств припинили роботу повністю; лише 13 % повідомили про зростання. Крім того, офіційна зайнятість зменшилася на 40 тисяч осіб, що відповідає реальному стану на підприємствах. Серед основних викликів бізнес відзначає економічну нестабільність (71 %), проблеми безпеки, інфраструктурні обмеження та кадровий дефіцит, спричинений як міграцією працівників за кордон, так й мобілізацією – 40 % компаній мають мобілізованих співробітників. Майже половина опитаних також вказала на відсутність фінансових резервів, що додатково ускладнює адаптацію галузі до умов воєнного часу [15].

Американські експерти, які аналізували результати дослідження, підрахували, що наразі галузь туризму отримує близько 700 мільйонів доларів та забезпечує функціонування 600 тис. робочих місць, що значно менше за потенційні можливості індустрії (1,75 млрд доларів доходу та 1,31 млн робочих місць відповідно) [15].

Дослідник К. Г. Малюта звертає увагу, що «що обсяги інвестиційних вкладень у зміцнення матеріально-технічної бази туризму зростають недостатньо і, безумовно, не відповідають потребам галузі» [14]. Туристичний сервіс формувався ще за радянських часів, який був зорієнтований на невибагливого туриста. Саме через це серед об'єктів інфраструктури переважали досить великі туристичні комплекси зі значною кількістю місць, низьким рівнем комфорту та низькою якістю надання туристичних послуг» [14]. На думку дослідника, «існує необхідність розробки концепції сталого розвитку туризму в Україні, головною метою якої має стати забезпечення постійного розвитку туристичної діяльності з метою повного задоволення потреб туристів та підвищення ефективності соціально-економічного розвитку регіону на основі ефективного управління усіма елементами туристичної діяльності та її інфраструктури з метою залучення інвестицій» [14].

Окрім того, Н. Білецька [4] наголошує на важливості інноваційної компоненти в інвестиційному процесі, оскільки залучення коштів у інвестиційний процес має бути переважно на інноваційній основі. «інноваційні процеси повинні бути в основі залучення інвестицій в туристичну галузь нашої країни. Тобто, лише інвестування в інноваційні проекти можуть дати необхідний поштовх для розвитку туристичної галузі» – стверджує науковиця [4].

В роботі [9] систематизовано ключові елементи туристичного потенціалу регіону та детерміновано чинники, що обумовлюють його привабливість для інвесторів. На думку авторів, підвищену атрактивність для іноземних туристів в Україні матимуть гомогенні біографо-соціальні туристичні ресурси. Також дослідниками підкреслюється важлива роль засобів спеціалізованого туризму, туристичних кластерів, інституційних, громадських та комерційних стейкхолдерів, наукових та освітніх центрів у реалізації туристичних можливостей території.

Науковець В. В. Руденко [19] зауважує на важливість розвитку державно-приватного партнерства як рушія інвестицій до галузі туризму. «Ефективна взаємодія держави та бізнесу сприяє розвитку сучасної туристичної інфраструктури, підвищенню конкурентоспроможності та просуванню вітчизняного туристичного продукту за допомогою ефективних інвестицій, стимулюванню інвестиційної та підприємницької активності суб'єктів господарювання, розподілу ролей та відповідальності учасників державно-приватного партнерства. Зазначене дозволить сформувати образ України як держави інвестиційно привабливої для розвитку внутрішнього і міжнародного туризму. При правильному симбіозі державної підтримки та ініціатив бізнесу Україна може розраховувати на позитивну динаміку збільшення туристичних

потоків, що своєю чергою може дати поштовх для економічного зростання загалом» – зазначає науковець [19].

До основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості індустрії туризму доцільно віднести політико-правове удосконалення, забезпечення економічної стабілізації, розвиток інфраструктури, підвищення кваліфікації кадрів, активізацію маркетингових стратегій і просування туристичного продукту, гарантування безпеки туристів та інвесторів, а також стимулювання інноваційного розвитку галузі (табл. 1).

Таблиця 1. Напрями підвищення інвестиційної привабливості індустрії туризму

Стратегічний напрям	Основні заходи	Очікуваний ефект
1. Політико-правове удосконалення	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гармонізація законодавства з міжнародними стандартами ✓ Спрощення процедур ліцензування і дозвільної системи ✓ Захист прав інвесторів 	Зниження регуляторних бар'єрів, підвищення довіри інвесторів
2. Економічна стабілізація	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Впровадження податкових пільг і стимулів ✓ Підтримка малого і середнього бізнесу у туризмі ✓ Забезпечення стабільності валютного курсу 	Поліпшення фінансової привабливості та прогнозованості проєктів
3. Розвиток інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Модернізація транспортних комунікацій ✓ Створення та оновлення туристичних об'єктів ✓ Підвищення якості сервісу та диджиталізація 	Підвищення комфорту для туристів і інвесторів
4. Підвищення кваліфікації кадрів	<ul style="list-style-type: none"> ✓ - Освітні програми для сфери туризму ✓ Професійне навчання та перепідготовка ✓ Створення умов для утримання кадрів 	Забезпечення високої якості послуг та зменшення кадрового дефіциту
5. Маркетинг та просування	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Формування сильного туристичного бренду ✓ Активна участь у міжнародних виставках ✓ Використання цифрових каналів просування 	Зростання впізнаваності країни як привабливого туристичного напрямку
6. Забезпечення безпеки	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Розвиток систем безпеки та медичного обслуговування ✓ Антикризове управління та реагування ✓ Підвищення рівня екологічної безпеки 	Підвищення рівня довіри туристів і інвесторів
7. Стимулювання інновацій	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Впровадження нових технологій (AI тощо) ✓ Підтримка стартапів у туризмі ✓ Розвиток «зеленого» туризму та сталих практик 	Підвищення конкурентоспроможності та сталий розвиток галузі

Джерело: систематизовано автором.

Стратегічні напрями підвищення інвестиційної привабливості індустрії туризму безпосередньо впливають з аналізу внутрішніх і зовнішніх факторів, що формують інвестиційне середовище галузі. З урахуванням політико-правового контексту, ключовим є вдосконалення нормативної бази та впровадження гарантій для інвесторів, що сприяє зниженню інституційних ризиків. На тлі економічних викликів пріоритетними залишаються стабілізація фінансової системи, податкові стимули та підтримка підприємницької активності. Нерозвинена інфраструктура, яка є гальмом для реалізації інвестиційних проєктів, зумовлює необхідність оновлення транспортної й туристичної бази та цифрових сервісів. Водночас кадровий дефіцит, спричинений міграційними процесами й мобілізацією, потребує впровадження системної професійної підготовки. Зовнішні фактори, зокрема висхідна глобальна конкуренція, актуалізують роль маркетингових стратегій, формування позитивного іміджу та просування на міжнародному ринку. Не менш важливою є безпекова компонента, включно з медичним забезпеченням і кризовим реагуванням, що впливає на рівень довіри до країни як туристичного та інвестиційного напрямку. Нарешті, інноваційні підходи та сталий розвиток виступають інтегральними умовами для довгострокової конкурентоспроможності, відповідаючи сучасним запитам туристів та інвесторів. Таким чином, запропоновані напрями є цілісною відповіддю на комплекс чинників, що визначають інвестиційну привабливість туристично-рекреаційної сфери.

Науковиця С. М. Філюк [8], розглядаючи проблематику інвестиційних процесів в туризмі, зазначає, що «що при виборі стратегії відновлення туристично-рекреаційного потенціалу необхідно враховувати регіональну специфіку розвитку туристично-рекреаційної сфери. Тому

необхідно розробити таку стратегію, яка б одночасно сприяла соціально-економічному розвитку території та підвищила регіональні конкурентні переваги суб'єктів туристичної індустрії на довгостроковий період» [8]. Нею також запропоновано систему інноваційно-інвестиційних заходів, які сприятимуть модернізації та конкурентоспроможності туристичного продукту України на світовому ринку, серед яких – розробка національної стратегії розвитку туризму, покращення правового регулювання інвестиційної діяльності, стимулювання інновацій у сфері туризму, формування мережі кластерів медичного та екотуризму тощо [8].

Дослідниця Л. Кондрацька [10] вказує на необхідність обґрунтування можливостей побудови прибуткової туристичної галузі через створений потужний механізм активізації інвестиційних пропозицій в країну. При цьому вона наголошує на важливості інвестування сфери туризму для розвитку туристичного ринку як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Заходи з підвищення інвестиційної привабливості туристичної галузі, на думку науковиці, включають розробку ефективної туристичної політики, популяризацію туристичних можливостей, покращення інфраструктури та безпеки, а також розвиток цифрових послуг [10].

Колектив авторів [22] розглядає різні типи ризиків в інвестиційній діяльності у сфері туризму та гостинності залежно від наслідків та обговорює методи управління ризиками, включаючи засоби їх дозволу та прийоми зниження ступеня ризику (уникнення, утримання, передання, зниження). Дослідники [22] підкреслюють, що інвестування у сферу туризму та готельно-ресторанного бізнесу неминуче пов'язане з ризиками та наголошує на необхідності враховувати ризики при плануванні інвестиційної діяльності й важливості розробки стратегії управління ризиками. Головна ціль туристичної стратегії держави – це створення високоефективного конкурентоспроможного туристичного комплексу, що забезпечує широкі можливості для обслуговування українських і іноземних громадян, а також значний внесок у розвиток економіки країни. Таким чином, інвестиції уряду в інфраструктуру, а іноді й в дорогу матеріально-технічну базу туризму, стимулює інвестування численних підприємств малого бізнесу. При цьому туристична індустрія є досить капіталомісткою галуззю через високу вартість нерухомості й обладнання [22].

Автори [16] зауважують, що «Уряд України повинен чітко визначити пріоритети інвестиційної діяльності суб'єктів туристичної індустрії, а для цього доцільно визначити інструменти та важелі державного регулювання, які він буде застосовувати. Передусім необхідно стимулювати фінансово-кредитні важелі, які будуть спрямовані на створення сприятливого кредитного середовища; фіскальні важелі, які будуть передбачати оптимальну кількість податків для підприємств рекреаційно-туристичного комплексу; соціально-психологічні важелі, які б формували імідж України як держави, сприятливої для рекреації та туризму» [16]

В роботі К. Антонюк [1] дослідницею окреслено основні принципи, на яких базується форсайтне дослідження інвестиційної привабливості туризму, що значно відрізняється від інших галузей економіки, а також визначено основні методи, які найчастіше застосовуються при формуванні форсайту туризму та її інвестування, що використовуються з метою формування подальших сценаріїв посилення інвестиційної привабливості туризму [1].

В продовження тематики форсайту, дослідник С. М. Цвілій [24] зазначає, що «форсайт інвестиційної привабливості туристичних DESTINATION – це механізм, який включає в себе процеси прогнозування перспектив генерації інвестиційного потенціалу для обґрунтування сценаріїв формування стратегій і створення інвестиційної привабливості туристичних кластерів за сукупністю функціонуючих туристичних DESTINATION, як функціонально-просторових та галузево-регіональних систем розвитку територій з певним часовим лагом» [24].

Науковець К. Г. Бриль [6] зазначає, що «стратегічною метою розвитку українського туризму має бути комплексний розвиток внутрішнього (на відміну від зовнішнього, який довго домінував) туризму. Це може бути досягнуто за допомогою таких засобів, як: переорієнтація туристичних підприємств з зовнішнього на внутрішній туризм; створення відкритої бази даних для потенційних інвесторів; забезпечення належного соціального економічного та екологічного середовища; активізація кооперації туристичних та інших підприємств; запровадження нових стандартів якості туристичного продукту тощо». Для досягнення максимально го економічного ефекту, в Україні необхідно запроваджувати нові підходи щодо заохочення розвитку туризму.

Вони мають базуватися на кооперації (за умови переважного збереження національного характеру виробництва та національного власника) у вигляді угод між готельними й транспортними підприємствами, туроператорами та турагентами [6].

На думку Б. Ф. Байди [3], «значущість чинників, які мають вплив на сферу туризму, та їх взаємозв'язок мають схильність до трансформацій. В умовах шалених економіко-політичних змін, нестабільності та криз управлінські рішення щодо розвитку сфери туризму, системи менеджменту туризму повинні ґрунтуватися на врахуванні інвестиційних чинників, що мають вплив на розвиток туристичної інфраструктури, детермінант туристичного попиту. Такий погляд на розвиток сфери туризму дасть змогу формувати нові ідеї, відкривати затребувані нині інноваційні орієнтири діяльності, створювати інтеграційні об'єднання задля поступу туристичної діяльності, задоволення туристичних бажань споживачів, ведення туристичного бізнесу, отримання прибутків» [3].

Важливу роль відіграє й проєктний підхід, про доцільність застосування якого зазначається у дослідженні [18], зауважуючи, що «відсутність цільового планування туризму в Україні має наслідками фрагментарність формування, нечіткість визначення пріоритетних напрямів, часову невизначеність етапів реалізації Стратегії розвитку туризму і курортів. Посилення структурних диспропорцій в умовах трансформацій національної економіки актуалізує проєктний підхід розбудови галузі туризму, перевагами якого є зосередження на оптимізації та перерозподілі наявних ресурсів, обов'язковості контролю та мінімізації ризиків. на думку фахівців проєктний підхід вважається одним із найефективніших у період фінансово-економічної кризи та обмеження бюджетного фінансування» [18].

Дослідники підкреслюють, що «для забезпечення бездоганного обслуговування туристів, учасникам туристичного бізнесу необхідно активно інвестувати у персонал, інфраструктуру та маркетинг, автоматизацію процесів, Інтернет речей, інтеграцію і передові технології тощо. Тобто для розвитку туризму необхідно відповідним підприємствам галузі розвивати в цілому свій економічний потенціал» [17].

Дослідниця Г. О. Фесенко [7] зазначає, що «інвестиції у сферу туризму є одним з основних джерел фінансування інновацій, будівництва нових туристичних об'єктів, комплексного розвитку галузі. Через те, що туризм виступає своєрідним двигуном соціально-економічного розвитку, при цьому є сферою, яка генерує розвиток суміжних галузей – готельно-ресторанного бізнесу, малого підприємництва у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку, сприяє розвитку сільської місцевості». Тому залучення інвестицій у сферу туризму, на думку дослідниці, слід розглядати в аспекті зв'язку із цими галузями [7]. Також вона зауважує, що державна інвестиційна політика у сфері туризму має розглядатися як комплекс взаємопов'язаних економічних, політичних, організаційних та правових заходів, що здійснюються органами державної влади з метою регулювання інвестиційної діяльності та забезпечення ефективного функціонування туристичної галузі в Україні. У сучасних умовах особливої актуальності набуває визнання пріоритетності розвитку культурно-історичного, екологічного та сільського туризму в депресивних регіонах, що потребує цільової державної фінансової підтримки. В умовах переважної комерціалізації туристичної сфери держава повинна сприяти розвитку соціального туризму та створювати механізми, що забезпечать доступ широких верств населення, зокрема дітей, студентів і молоді, до споживання вітчизняного туристичного продукту [7]. Однією з ключових функцій держави у контексті формування сприятливого інвестиційного клімату в туристичній сфері є розвиток інфраструктури ринку туристичних послуг та просування національного туристичного продукту. Це передбачає розробку та поширення базового комплексу інформаційно-рекламних матеріалів, які відображають потенціал вітчизняного туристичного ринку, а також здійснення системної рекламно-інформаційної діяльності у галузі туризму [7].

Залучення інвестицій у туристичну галузь може відбуватись шляхом послідовних кроків, відображених на рис. 4.

Процес залучення інвестицій у туристичну галузь України потребує чітко структурованого підходу, який передбачає послідовне виконання комплексу дій. На початковому етапі важливо виявити сильні сторони територій, оцінити ресурсну базу та визначити напрямки, які мають найкращі передумови для розвитку. Далі варто сфокусувати зусилля на визначенні потенційних спеціалізацій, що здатні привернути інтерес з боку бізнесу.

Наступним кроком є формування загального бачення майбутнього галузі, з урахуванням її просторових, економічних та екологічних особливостей.

Рис. 4. Послідовність кроків залучення інвестицій в туристичну галузь

Джерело: розроблено автором.

Важливе значення має створення ефективної організаційної структури, яка сприяє взаємодії між державою, бізнесом та громадою. Паралельно необхідно створити сприятливі умови для інвесторів, як на рівні політики, так і в практичному вимірі – через підготовку якісних проєктів, прозорі умови участі, супровід ініціатив. Не менш важливо систематично презентувати можливості галузі за кордоном, залучати зовнішніх партнерів та формувати позитивний імідж країни як відкритої до інвестицій. Реалізовані проєкти мають постійно оцінюватися за результатами, що дозволяє вчасно вносити корективи та масштабувати успішні рішення. У сукупності така модель забезпечує не лише залучення капіталу, а й поступову модернізацію туристичної сфери як важливої компоненти відновлення національної економіки.

6. Висновки

У контексті складних викликів останніх років, туристична галузь України продемонструвала ознаки адаптивного зростання, що засвідчує стійкість внутрішнього туризму як основного драйвера ринку. Виведення України до числа передових туристичних держав світу є комплексним завданням, яке вимагає системних зусиль від усіх гілок влади. Тому необхідним є подолання законодавчих проблем, узгодження роботи суб'єктів туристичного ринку та забезпечення сталого розвитку туризму через фінансування та підтримку. Попри масштабні втрати, туристичний сектор демонструє стратегічну орієнтацію на майбутнє, зокрема через розробку оновленої законодавчої бази, гармонізованої з європейськими стандартами, а також створення механізмів захисту прав споживачів туристичних послуг. У цьому контексті важливим є не лише збереження інституційного потенціалу, а й створення інвестиційної привабливості галузі в довгостроковій перспективі.

Позитивний прецедент демонструють постконфліктні країни Південно-Східної Європи: у Хорватії з 2000 по 2014 рік туристичний сектор подвоївся, в Албанії за той самий період – зріс у п'ять разів. Досвід Боснії й Герцеговини, Чорногорії, Сербії та Північної Македонії свідчить, що туризм може стати ключовим драйвером економічного зростання та інструментом соціально-економічної інтеграції в період післявоєнної відбудови. Ці приклади формують підґрунтя для розвитку стратегій залучення інвестицій у туристичну інфраструктуру України в повоєнний період.

Аналіз географічної структури доходів і лідерства Києва, Львівщини та Івано-Франківщини вказує на доцільність регіоналізації інвестиційної політики, орієнтованої на підтримку високоприбуткових кластерів. Паралельно зростання кількості фізичних осіб-підприємців у сфері туризму свідчить про активізацію малого бізнесу як важливого суб'єкта формування туристичного середовища, що вимагає адресної підтримки на рівні місцевих громад. Зростання податкових надходжень та обсягів чистого доходу підприємств свідчить про збереження економічного потенціалу індустрії навіть в умовах обмеженої мобільності населення та зовнішньої нестабільності.

Попри позитивну динаміку окремих показників, туристична галузь залишається капіталомісткою, вразливою до інституційних ризиків та кадрових втрат. Брак фінансових резервів у суб'єктів ринку та висока частка мобілізованих працівників зумовлюють необхідність розробки механізмів компенсації втрат через пільгове кредитування, податкові стимули та системну підготовку персоналу. Залучення інвестицій до туристичної галузі має базуватись на інноваційній компоненті, включаючи автоматизацію, цифровізацію сервісів, впровадження екостандартів та розвиток кластерних моделей. Особливої актуальності набуває розвиток спеціалізованого, медичного та екологічного туризму як інструментів диверсифікації ринку та зміцнення конкурентних переваг.

Державна політика у сфері туризму має еволюціонувати у напрямку стратегічного проектного управління, що дозволяє уникнути фрагментарності та забезпечити цільове використання ресурсів. Умовою успішного залучення капіталу є впровадження прозорої нормативно-правової бази, надання гарантій інвесторам та створення сприятливого іміджу України як безпечного та привабливого туристичного напрямку. Інвестиційна привабливість галузі має формуватись через комплекс заходів: модернізацію інфраструктури, стимулювання державно-приватного партнерства, просування національного туристичного продукту за кордоном, розвиток соціального туризму та підтримку депресивних регіонів через пріоритетне фінансування проектів культурного, екологічного та сільського туризму.

У перспективі стратегічною метою розвитку туризму в Україні має стати не лише відновлення довоєнного рівня функціонування, але й формування високотехнологічної, інноваційно орієнтованої та соціально відповідальної галузі, що відіграє провідну роль у постконфліктному відновленні та забезпечує стійкий соціально-економічний розвиток регіонів.

References

1. Antonyuk, K. (2022). Analiz definititsii "forsait investytsiinoi pryvablyvosti turyzmu": sutnist ta kharakterystyka [Analysis of the definition "foresite of tourism investment attractiveness": Essence and characteristics]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, 1–2(95–96), 14–18. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.95-96.02> (in Ukrainian)
2. Antonyuk, K. H. (2022). Zmist ta kharakterystyka pidkhodiv do vyznachennia investytsiinoi pryvablyvosti turyzmu [Content and characteristics of approaches to defining investment attractiveness of tourism]. *Proceedings of the IX International Scientific and Practical Internet Conference Hospitality, Service, Tourism: Experience, Problems, Innovations, Kyiv, April 14–15, 2022* (pp. 78–80). Kyiv: KNUKiM. <https://tinyurl.com/antonuk22> (in Ukrainian)
3. Baida, B. F. (2017). Dynamika investytsii u sferu turyzmu v Ukraini [Dynamics of investment in tourism in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*, 30(69)(5), 12–15. <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-5-3> (in Ukrainian)
4. Biletska, N. (2024). Faktory rozvytku investytsiinoi pryvablyvosti turyzmu [Factors in developing the investment attractiveness of the tourism sector]. *Ekonomichniy prostir*, (191), 440–445. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-74> (in Ukrainian)

5. Biletska, N. V., Naumov, O. B., & Shepeleva, O. V. (2024). Ohliad naiavnykh teoretyko-metodychnykh zasad otsinky investytsiinoho potentsialu pidpriemstva turyzmu [Review of existing theoretical and methodological foundations for assessing investment potential of tourism enterprises]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 9(4), 378–383. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-57> (in Ukrainian)
6. Bryl, K. H. (2015). Mistse stratehichnykh priorytetiv rozvytku u pidvyshchenni investytsiinoi pryvablyvosti turyzmu [Role of strategic development priorities in increasing tourism investment attractiveness]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (10), 14–18. <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=4429&i=1> (in Ukrainian)
7. Fesenko, H. O. (2022). Rol investytsiinoi pryvablyvosti rehionu u rozvytku turyzmu [Role of regional investment attractiveness in the development of the tourism sector]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (22), 79–85. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.22.79> (in Ukrainian)
8. Filiuk, S. M. (2022). Systema innovatsiino-investytsiinykh zakhodiv ekonomichnoi stratehii dlia vidnovlennia turyzm-rekreatsiinoho potentsialu Ukrainy [System of innovation-investment measures for restoring Ukraine's tourism and recreation potential]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 7(2), 417–425. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-2-51> (in Ukrainian)
9. Khlopiak, S. V., Kravtsov, S. S., & Bilyk, V. V. (2021). Pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti turyzmu zasobamy spetsializovanoho turyzmu [Improving the investment appeal of tourism through specialized tourism]. *Ekonomika ta derzhava*, (9), 100–106. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.9.100> (in Ukrainian)
10. Kondratska, L. (2021). Investytsiina pryvablyvist industrii turyzmu v teperishnykh umovakh [Investment attractiveness of the tourism industry in current conditions]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 71(4), 7–13. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.04.007 (in Ukrainian)
11. Kuzmenko, O. A. (2017). Investytsiinyi shliakh rozvytku turyzmu v Ukraini [Investment path of tourism development in Ukraine]. In *Proceedings of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference Current Problems and Prospects for Economic Dynamics* (pp. 290–292). Uman: Vizavi. <https://tinyurl.com/289bqjnf> (in Ukrainian)
12. Kyfiak, V. F. (2013). Rozvytok rekreatsii i turyzmu yak odyin iz chynnykiv formuvannia investytsiinoi pryvablyvosti rehionu [Development of recreation and tourism as a factor in shaping regional investment attractiveness]. *Ekonomika ta pravo*, (1), 128–132. <https://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/view/311> (in Ukrainian)
13. Liubchenko, V. (2023). Rol turyzmu u staloho rozvytku v Ukraini: vyklyky ta mozhlyvosti dlia ekonomiky [The role of tourism in sustainable development in Ukraine: challenges and opportunities for the economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (57). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-59> (in Ukrainian)
14. Maliuta, K. H. (2019). Faktory investytsiinoi pryvablyvosti turyzmu v Ukraini [Factors of investment attractiveness of the tourism sector in Ukraine]. *Modern Economics*, (13), 168–173. [https://doi.org/10.31521/modecon.V13\(2019\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V13(2019)-26) (in Ukrainian)
15. Mashuta, Y. (2024, November 19). *Vypyprobuvannia viinoiu. Shcho pokazalo opytuvannia turystychnoho biznesu v 2024 rotsi* [The test of war. What a survey of the tourism industry in 2024 revealed]. <https://omore.city/articles/391576/stan-turizmu-v-ukraini-2024> (in Ukrainian)
16. Mordan, Ye. Yu., Bilets, A. S., & Serdiuk, K. V. (2017). Investytsii u turyzmu v Ukraini: stan, problemy, perspektyvy [Investments in Ukraine's tourism sector: current state, problems, and prospects]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, (19). <http://www.global-national.in.ua/archive/19-2017/81.pdf> (in Ukrainian)
17. Piliak, O. I., & Dzhusov, O. A. (2020). Potchnyi stan i perspektyvy zaluchennia inozemnykh investytsii v pidpriemstva turyzmu [Current state and prospects for attracting foreign investment in tourism enterprises]. *Efektivna ekonomika*, (7). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.200> (in Ukrainian)
18. Potravka, L., & Pichura, I. (2020). Publichne upravlinnia rozvytkom turyzmu v umovakh transformatsii natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Public governance of tourism development under national economic transformation]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Serii: Ekonomika*, (3), 30–36. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.4> (in Ukrainian)
19. Rudenko, V. V. (2022). Investytsiinyi rozvytok turyzmu na zasadakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Investment development of tourism based on public-private partnership]. In *Proceedings of the First International Scientific and Practical Conference Hospitality and Tourism of the Future: Scientific and Practical Horizons* (pp. 71–73). Kyiv: NUBiP Ukrainy. <https://tinyurl.com/rudenko22> (in Ukrainian)
20. Serhiienko, O., & Baranova, V. (2022). Analiz investytsiinoi pryvablyvosti turyzmu v Ukraini [Analysis of investment attractiveness of Ukraine's tourism industry]. *Finansovo-kredytni systemy: perspektyvy rozvytku*, 1(4), 49–61. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-1-05> (in Ukrainian)

21. Shynkarenko, V. N., & Shynkarenko, N. V. (2023). Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti turyzmu statystychnymy metodamy [Assessment of tourism investment attractiveness using statistical and mathematical methods]. *Infrastruktura rynku*, (72), 170–173. <https://doi.org/10.32782/infrastruct72-30> (in Ukrainian)
22. Smovzhenko, T. S., Korkuna, O. I., Korkuna, I. I., & Tsilnyk, O. Ya. (2020). Ryzyky investytsiinoi diialnosti u sferi turyzmu ta hotelno-restorannoho biznesu [Risks of investment activity in tourism and hospitality]. *Rehionalna ekonomika*, (1), 154–160. http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2020_1_18 (in Ukrainian)
23. Tsviilyi, S. M. (2023). Metodychnyi pidkhid do kompleksnoi otsinky rozvytku investytsiinoho potentsialu industrii turyzmu [Methodological approach to comprehensive assessment of investment potential development in the tourism industry]. *Intelekt XXI*, (4), 53–64. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-4.10> (in Ukrainian)
24. Tsviilyi, S. M. (2024). Mekhanizm intehrovanoi heneratsii investytsiinoho potentsialu turyzmu krainy-retsypiiienta v yevropeiskomu prostori [Mechanism of integrated generation of tourism investment potential of a recipient country in the European space]. *Zbirnyk naukovykh prats NUK*, (4), 196–207. <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/10531> (in Ukrainian)
25. YouControl. (2024, October 24). *Chystyi dokhid ukrainskykh turystychnykh kompanii zris na tretinu u pershomu pivrichchi 2024 roku* [The net income of Ukrainian travel companies increased by a third in the first half of 2024]. <https://tinyurl.com/25lvef9g> (in Ukrainian)